

політики, відповідно до правил Світової організації торгівлі, така тенденція ставить під загрозу конкурентоспроможність вітчизняних підприємств. Крім того згідно із сучасними ідеями в сфері забезпечення якості кінцевої продукції, менеджмент якості виступає фактично наскрізним аспектом управління підприємством поряд із витратами, часом тощо.

Список використаних джерел

1. Журба І.О. Сутність і значення конкурентоспроможності підприємства [Електронний ресурс] / І.О. Журба, Ю.М. Коляденко. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua>.
2. Рибаківа О.В. Конкуренція і конкурентоспроможність: економічна суть та фактори підвищення [Електронний ресурс] / О.В. Рибаківа. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua>.
3. Сумець О.М. Оцінка конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства: навч.-практ. посібник / О.М. Сумець, О. Є. Сомова, Є. Ф. Пеліхов; М-во освіти і науки України. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К.: Професіонал, 2009. – 280 с.
4. Уткіна Ю.М. Управління якістю та конкурентоспроможністю продукції підприємства / Ю.М. Уткіна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – №35. – К., 2011. – С. 182-186.
5. Фатхутдінов Р.А. Управління конкурентоздатністю організації: підручник / Р.А. Фатхутдінов, Г.В. Осовська; за заг. ред. Г.В. Осовської. – К.: Кондор, 2009. – 469 с.

Сава Андрій

к.е.н., с.н.с., докторант,

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

м. Київ, Україна

ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У процесі вивчення соціально-економічного розвитку сільських територій важливим є проведення комплексного та вичерпного їх оцінювання. В сучасних наукових дослідженнях вчені пропонують використовувати системний метод, цінність якого полягає не тільки у визначенні структурної будови об'єкта, а і його

зв'язків з іншими об'єктами – відокремленими компонентами – як невід'ємної частини сільських територій. Такий метод визначає системні ознаки, що властиві сільським територіям незалежно від характеру їх трансформації. Головною ознакою при цьому є цілісність сільської території як системи.

Для оцінки соціально-економічного розвитку сільських територій можна скористатися напрацюваннями Г.В. Балабанова, В.П. Нагірної та О.М. Нижник, які пропонують застосувати трирівневу систему показників [4]. Відібравши сукупність показників-індикаторів для кожного з рівнів, об'єднати їх у три групи: навколишнє природне середовище, населення, економіка. Перший етап запропонованої методики передбачає визначення коефіцієнтів значущості показників у кожній із систем. Другий етап – оцінку в визначеній групі питомої ваги показників-індикаторів. На завершальному етапі обчислюються значення коефіцієнтів вагомості показників кожної підсистеми. Основним результатом розрахунку є система показників інтегральної оцінки рівня економічного, соціального й екологічного розвитку сільської території.

В основу оцінки сільських територій М.І. Долішній, Я.О. Побурко та В.І. Карпов закладають теж методику комплексної оцінки [1] яка вивчає «сукупність економічних результатів, отриманих населенням, інституційними установами, що розміщені на даній території, протягом певного періоду (року)». Такий методичний підхід включає достатньо широку варіативність оціночних показників розвитку, а для однозначності комплексної оцінки – передбачає побудову шкали інтегральних показників.

При цьому розглянуту методику можна інтерпретувати для розрахунку інтегральної оцінки розвитку сільських територій на основі наступної формули:

$$I_{pn} = \sum x_{ijp} g_{ij}, \quad (1)$$

де I_{pn} – інтегральна оцінка рівня соціально-економічного розвитку території у рік n ;

x_{ijp} – значення показників соціально-економічного розвитку території (середньорічна чисельність населення, валовий

внутрішній продукт, обсяг валової продукції, обсяг капітальних вкладень за рахунок усіх джерел фінансування, доходи/видатки місцевих бюджетів, середні ціни на основні види продукції тощо);

g_{ij} – коефіцієнти вагомості показників.

Для оцінювання рівня розвитку сільських територій можна використати також формулу, запропоновану професором В.К. Савчуком [3, с. 20]:

$$I_i = \sum_{j=1}^m \frac{f_j}{n_j} q_j, \quad (2)$$

де I_i – узагальнений показник розвитку i -ої сільської території;
 f_j – фактичний обсяг j -го часткового показника;
 n_j – нормативний обсяг j -го часткового показника;
 q_j – коефіцієнт пріоритетності j -го часткового показника (визначається на основі експертних оцінок).

Професор А.В. Лісовий вважає, що запропоновані вище методики оцінювання розвитку сільських територій можна замінити простим для розрахунку інтегральним показником, запропонованим професором В.К. Савчуком (див. формулу 2), лише дещо його вдосконаливши: порівнювати не з середніми по Україні показниками, а з максимальними досягненнями лідерів. Крім того, завдяки невеликій кількості найголовніших критеріїв оцінювання сільських районів, вчений пропонує вилучити з цієї формули коефіцієнт зважування значущості різних критеріїв [2].

Необхідно зазначити, що кожен із показників математичної статистики, описуючи однаково тип розвитку сільських територій, надає різні кількісні характеристики його інтенсивності. Тому при економічній інтерпретації показників необхідно мати на увазі їх певну умовність, а з метою проведення адекватного оцінювання сільських територій необхідно:

– обґрунтувати критерії оцінювання (вони мають бути інформаційно доступні, прості для розрахунків, їх має бути небагато, але вони мають якомога повніше описувати сільські території і ще бажано, щоб всі вони були максимізуючі результат або мінімізуючі його);

– відібрати таку методику розрахунку інтегральних показників, щоб впорядкування за різними методами суттєво не впливало на місце в рейтингу. Крім цього методика має бути достатньо проста і зрозуміла, а часткові показники отримані в процесі розрахунку інтегральних показників мають бути не просто абстрактними відносними коефіцієнтами, а нести певне економічне наповнення [2].

Загалом за вказаними вище формулами можна порівнювати розвиток окремих сільських територій кожного адміністративного району в межах області (регіону), а також визначати рейтинг розвитку сільських територій загалом по країні для визначення територій за типом розвитку соціально-економічних процесів. Це дозволить приймати на різних рівнях ієрархії управління ефективні рішення.

Список використаних джерел

1. Долішній М. І. Про рівномірність економічного розвитку регіонів України / М.І. Долішній, Я. О. Побурко, В. І. Карпов // Регіональна економіка. – 2002. – № 2. – С. 17–25.
2. Лісовий А. В. Державне регулювання розвитку сільських територій : монографія / А.В. Лісовий. – К. : [Дія], 2007. – 400 с.
3. Савчук В. К. Теория и практика оценки эффективности инвестиций в Украине / В.К. Савчук // Экономика Украины. – 2003. – № 12. – С. 19-25.
4. Трансформація структури господарства України: регіональний аспект / за ред. Г. В. Балабанова, В. П. Нагірної й О. М. Нижник. – К. : Міленіум. – 2003. – 404 с.